

Eduskunnan hallintovaliokunta

HaV@eduskunta.fi

Viite: HE 99/2022 vp

LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE LAIKSI ULKOMAALAISLAIN MUUTTAMISESTA

Keskuskauppakamari kiittää eduskunnan hallintovaliokuntaa mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto otsikkoasiassa. Lausuntonaan Keskuskauppakamari esittää kunnioittavasti seuraavaa.

Lausunnon pääkohdat

- Keskuskauppakamari muistuttaa, että Suomea vaivaa vakava osaajapula, joka haittaa jo nyt yritysten toimintaa ja jatkuessaan tulee myös olemaan keskeinen uhka talouskasvulle ja kilpailukyvyn kehittymiselle.
- Keskuskauppakamari edellyttää, että Suomessa otetaan käyttöön kaikki keinot, joilla voidaan vastata osaavan työvoiman tarpeeseen nyt ja tulevaisuudessa. Osaajien maahanmuuton edistäminen on yksi tärkeimmistä keinoista.
- Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan kansallinen viisumi on keskeinen keino vauhdittaa osaajien maahanmuuttoa. Se ei kuitenkaan ole ainut keino vaan tarvitaan laajasti erilaisia toimia.
- Keskuskauppakamari kannattaa hallituksen esityksessä esitettyjen ryhmien tuomista kansallisen viisumin piiriin, mutta huomautamme, että se on riittämätön toimenpide maahanmuuttoon liittyvien kansallisten tavoitteiden saavuttamiseksi ja osaajapulan helpottamiseksi.
- Keskuskauppakamari huomauttaa, että esimerkiksi opiskelijoiden osalta kansallisen viisumin tuoma noin viikon nopeutus maahantuloon ei ole merkittävä tilanteessa, jossa oleskeluluvan käsittely kestää yhteishaun jälkeisinä ruuhka-aikoina kuukausia.
- Keskuskauppakamari esittää, että mahdollisimman nopeasti tulisi käynnistää valmistelu kansallisen viisumin toteuttamistavan muuttamisesta siten, että viisumi myönnettäisiin (mikäli edellytykset täyttyvät) jo silloin, kun kolmannen maan kansalainen on laittanut vireille oleskelulupahakemuksen työn tai opiskelun perusteella. Samalla viisumi pitäisi ulottaa koskemaan laajasti kaikkia työn perusteella oleskelulupaa hakevia ja pidentää viisumin kestoa puoleen vuoteen tai vuoteen.

KESKUS-
KAUPPAKAMARI

Aleksanterinkatu 17, PL 1000 | 00100 HELSINKI | +358 9 4242 6200
kauppakamari.fi

Yksityiskohtainen lausunto

Valtava pula osaavasta työvoimasta

Kauppakamareiden tuoreen jäsenyrityskyselyn mukaan noin 70 prosenttia yrityksistä kokee pulaa tai paljon pulaa osaavasta työvoimasta. Noin puolet yrityksistä arvioi, että pula osaavasta työvoimasta on rajoittanut yrityksen kasvua ja liiketoimintaa. Osaajapula ei näytä hellittävän lähitulevaisuudessa, sillä noin puolet yrityksistä ilmoitti, että rekrytointitarve kasvaa tai kasvaa merkittävästi seuraavan puolen vuoden aikana. Kun rekrytointitarpeen kehitystä kysyttiin 2–3 vuoden aikajänteellä, ilmoitti noin 70 prosenttia yrityksistä, että rekrytointitarve kasvaa tai kasvaa merkittävästi. Keskeisimmät rekrytointihaasteet johtuvat yritysten mukaan vähäisistä hakijamääristä, hakijoiden vähäisestä työkokemuksesta tai soveltumattomasta koulutuksesta sekä kannustinloukuista ja työvoiman liikkuvuuteen liittyvistä haasteista.

Jäsenyrityskyselyn mukaan yritykset tarvitsevat eniten nimenomaan ammatillisesta koulutuksesta valmistuneita osaajia. Näin vastasi 54,5 prosenttia yrityksistä. Ammatillisen koulutuksen suorittaneiden osaajien tarve on tällä hetkellä määrällisesti huomattavasti suurempi kuin esimerkiksi korkeakoulutettujen osaajien tarve. Tämän pitäisi näkyä huomattavasti vahvemmin maahanmuuton edistämiseen liittyvissä toiminnoissa eikä saisi keskittyä liiaksi vain huippuosaajiin. Kysely tehtiin vuoden 2022 syyskuun lopulla ja siihen vastasi noin 1800 yritystä useilta eri toimialoilta ympäri Suomea.

Keskuskauppakamari pitää osaavan työvoiman saatavuuteen liittyviä haasteita merkittävänä uhkana talouskasvulle ja kilpailukykyyn kehittymiselle. Jo nyt osaavan työvoiman saatavuuteen liittyvät ongelmat vaikeuttavat yritysten toimintaa. Keskuskauppakamari muistuttaa, että mikäli yritysten toiminta sakkaa osaajapulaa takia, heikentää se viiveellä myös koko Suomen talouskasvua. Pahimmillaan osaavan työvoiman saatavuuteen liittyvät haasteet johtavat siihen, että Suomeen ei tehdä uusia investointeja, yritykset joutuvat siirtämään toimintojaan muihin maihin tai jopa lopettamaan osittain tai kokonaan toimintansa.

Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan ja sen vaikutukset yleiseen suhdannetilanteeseen ovat vaikuttaneet varsin vähän osaavan työvoiman tarpeeseen. Hidastunut talouskasvu ja jopa taantumien uhka eivät ole isossa kuvassa merkittävästi vähentäneet yritysten tarvetta osaavalle työvoimalle. Keskuskauppakamarin arvion mukaan väestörakenteen muutoksesta johtuva työikäisen väestön vähentyminen johtaa siihen, että osaavan työvoiman saatavuuden haasteet eivät hellitä aiemmin totutulla tavalla matalasuhdanteen aikana. Yrityksillä on huutava pula osaavasta työvoimasta nyt ja lähivuosien aikana osaavan työvoiman tarpeen ei ennakoida vähenevän.

Keskuskauppakamari edellyttää, että Suomessa otetaan käyttöön kaikki keinot, joilla voidaan vastata osaavan työvoiman tarpeeseen nyt ja tulevaisuudessa. Tähän kuuluu muun muassa työhön ja opiskeluun perustuvan maahanmuuton merkittävä lisääminen vähintään kansallisesti

asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Oikealla tavalla toteutettuna kansallinen viisumi voisi tukea tämän tavoitteen saavuttamista.

Kansallisen viisumin laajentaminen on kannatettavaa

Keskuskauppakamari kannattaa hallituksen esityksessä esitettyjen ryhmien tuomista kansallisen viisumin piiriin. Muutoksen jälkeen mahdollisuus hakea kansallista viisumia nopeuttamaan maahantuloa olisi myös opiskelijoilla, tutkijoilla, sertifioitujen työnantajien työntekijöillä, yritysten johtotehtävissä toimivilla sekä edellä mainittujen perheenjäsenillä. Myös ulkomailla oleskelevalle oleskeluluvan haltijalle, joka on menettänyt oleskelulupakorttinsa tulisi mahdollisuus saada kansallinen viisumi maahantuloa varten.

Keskuskauppakamari näkee erittäin tärkeänä hallituksen esityksen laajemman tavoitteen helpottaa korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja yritysten mahdollisuuksia rekrytoida ulkomaisia opiskelijoita ja tutkijoita sekä ulkomaista työvoimaa. Haluamme kuitenkin nostaa esiin saman huolen, joka on mainittu myös hallituksen esityksen perusteluissa: ”Epävarmaa on myös se, kuinka suuri osa hakisi oleskeluluvan lisäksi pitkäaikaista viisumia itselleen ja perheenjäsenilleen nopeuttaakseen Suomeen tuloaan runsaalla viikolla”. Keskuskauppakamari huomauttaakin, että koska kansallisen viisuminen maahantuloa nopeuttava vaikutus on varsin pieni, ei sen voida merkittävästi olettaa helpottavan ja nopeuttavan osaajien maahanmuuttoa. Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että esityksen ei arvioida kuitenkaan ratkaisevasti lisäävän Suomeen tulevien opiskelijoiden, tutkijoiden, sertifioitujen työnantajien työntekijöiden tai yritystenjohtotehtäviin tulevien määrää. Keskuskauppakamari yhtyy tähän arvioon ja pitää kansallisen viisumin vaikutusten vähäisyyttä erittäin valitettavana.

Kansallinen viisumi on hakijalle maksullinen ja lainsäädännön mukaan viisumin hinnan tulee määräytyä omakustannusperiaatteella. Voidaan arvioida, että Suomessa käsittelymaksu tulisi olemaan sen verran korkea, että se muodostaa houkuttelevuuden kannalta esteen. Varsinkin jos otetaan huomioon se, että mikäli hakija asioi ulkoisen palveluntuottajan kautta, tulee hänelle maksettavaksi käsittelymaksun lisäksi myös palvelumaksu. Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan käsittelymaksujen omakustannusperiaatteesta pitäisi luopua ja asettaa käsittelymaksut kilpailukykyiselle ja Suomen houkuttelevuutta tukevalle tasolle.

Kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden oleskelulupien hidas käsittely on muodostunut merkittävän kokoluokan ongelmaksi opiskelijoille itselleen ja heidät opiskelijaksi valinneille korkeakouluille. Mikäli opiskelijoiden lupia ei saada käsiteltyä siten, että opiskelija pääsisi aloittamaan opintonsa ajoissa, voi lopputuloksena olla se, että opiskelija hakeutuu Suomen sijaan johonkin toiseen maahan opiskelemaan. Tämä voi johtaa korkeakoulun kannalta toiminnallisesti ja taloudellisesti hankalaan tilanteeseen, kun jo maksettuja lukukausimaksuja pitää palauttaa opiskelijoille.

Maahanmuuttoviraston mukaan opiskelijoiden oleskeluluvan käsittely kestää tällä hetkellä keskimäärin 1–2 kuukautta. Tyypillisesti opiskelijoiden oleskelulupahakemusten koko vuoden määrästä vireille tulee touko-elokuun välisenä aikana noin 65–70 %, mikä aiheuttaa ruuhkautumista ja lupakäsittelyn venymistä juuri kriittisellä hetkellä. Voidaan todeta, että kansallisen viisuminen tuoma noin viikon nopeutus maahantuloon ei ole merkittävä tilanteessa, jossa oleskeluluvan käsittely kestää kuukausia.

Lopuksi huomautamme, että vaikka pidämme kansallisen viisumin soveltamisalan laajentamista hyvänä asiana, on se riittämätön toimenpide maahanmuuttoon liittyvien kansallisten tavoitteiden saavuttamiseksi ja osaajapulan helpottamiseksi.

Kansallinen viisumi osana osaajien maahanmuuton edistämistä

Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan yksi keskeisistä ratkaisuista osaajapulaan on helpottaa osaajien maahanmuuttoa Suomeen. Suomi tarvitsee osaavaa työvoimaa sekä lisää työikäistä väestöä korjaamaan epäedullista väestökehitystä. Näihin molempiin haasteisiin voidaan vastata osaajien maahanmuutolla. Valitettavasti työhön ja opiskeluun liittyvät oleskelulupaprosessit eivät ole sujuvia ja maahantulo kokonaisuudessaan kestää liian kauan.

Keskuskauppakamari muistuttaa, että osaajien maahanmuuttoon liittyen ei pidä tuijottaa pelkästään Maahanmuuttoviraston tilastoja oleskelulupien käsittelyn kestosta. Tällöin jätetään huomioimatta muun muassa pullonkaulat tunnistautumiseen ja oleskelulupaprosessin käynnistämiseen liittyen sekä oleskelulupaprosessin aikana tehtävät mahdolliset täydennykset hakemukseen. Yritysten näkökulmasta keskeistä on tarkastella maahantulon kokonaiskestoa eli aikaa, joka kestää rekrytointipäätöksestä työn aloittamiseen Suomessa. Keskuskauppakamari painottaa, että nimenomaan maahantulon kokonaiskestoa pitää lyhentää.

Keskuskauppakamari yhtyy valtaosaan hallitusohjelman tavoitteista edistää osaajien maahanmuuttoa. Lopputuloksen kannalta keskeistä on se, mitkä keinot valitaan tavoitteisiin pääsemiseksi. Oikeilla keinoilla voidaan saada aikaan merkittävä osaajien maahanmuuttoa edistävä vaikutus. Vaikuttavia keinoja tarvitaan, jos aiotaan saavuttaa hallituksen tavoitteet työhön perustuvan maahanmuuton kaksinkertaistamisesta ja kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden määrän kolminkertaistamisesta.

Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan kansallinen viisumi on keskeinen keino vauhdittaa osaajien maahanmuuttoa. Se ei kuitenkaan ole ainut keino vaan tarvitaan laajasti erilaisia toimia. Keskuskauppakamari painottaa, että samalla on tärkeää muun muassa sujuvoittaa oleskelulupaprosesseja, mahdollistaa sähköinen tunnistautuminen, poistaa saatavuusharkinta, helpottaa perheen yhdistämistä, hyödyntää mahdollisimman laajasti automaatiota ja automaattista päätöksentekoa sekä kehittää D-viisumia mahdollistamaan maahantulo jo oleskeluluvan ollessa vireillä. Pidämme myös tärkeänä sitä, että seuraavalle hallituskaudelle suunniteltu ulkomaalaislain kokonaisuudistus tehdään mahdollisimman nopeasti.

**KESKUS-
KAUPPAKAMARI**

Aleksanterinkatu 17, PL 1000 | 00100 HELSINKI | +358 9 4242 6200
kauppakamari.fi

Keskeiset ongelmat kansallisen viisumin toteutuksessa

Keskuskauppakamari huomauttaa, että Suomessa valittu tapa toteuttaa kansallinen viisumi ei tuota kaikkea sitä hyötyä, mitä kansallisen viisumin avulla olisi saavutettavissa. Kansallisen viisuminen lainsäädännön valmistelun yhteydessä (HE 122/2021 vp) tuotiin esiin myös muita toteuttamisvaihtoehtoja kansalliselle viisumille, jotka olisivat vaikutuksiltaan huomattavasti merkittävämpiä.

Nykymuodossaan kansallinen viisumi ei merkittävästi nopeuta maahantuloa. Maahantulo nopeutuu vain 7–14 vuorokautta. Kansallinen viisumi myönnetään yhtä aikaa oleskeluluvan kanssa. Toisin sanoen maahantuloa nopeuttava vaikutus syntyy ainoastaan siitä, että oleskeluluvan hakijan ei tarvitse jäädä lähtömaahan odottamaan oleskelulupakortin saapumista vaan hän saa sen saavuttuaan Suomeen.

Keskuskauppakamari tunnistaa sen, että 7–14 vuorokauden nopeutus maahantuloon on toivottu ja merkittävä silloin, jos oleskelulupaprosessin kesto lasketaan viikoissa, ei kuukausissa. Kansallisen viisumin tuoma 7–14 vuorokauden nopeutus maahantuloon ei muodostu millään tavalla merkittäväksi, mikäli oleskelulupien käsittely kestää kuukausia, mikä on todellisuutta esimerkiksi opiskelijoiden ja työntekijöiden oleskelulupien (pl. erityisasiantuntijat) osalta.

Keskuskauppakamari muistuttaa, että turhan tiukaksi rajattu kansallisen viisumin kohdejoukko johtaa siihen, että hyödyt jäävä vähäisemmiksi. Tällä hetkellä valtaosa työhön perustuvasta maahanmuutosta on kansallisen viisumin ulkopuolella. Myös kansallisen viisumin 100 vuorokauden voimassaoloaika on liian lyhyt. Useissa Euroopan maissa kansallisen viisumin kesto on puoli vuotta tai jopa vuosi. Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan viisumin kestossa tulisi noudattaa yleisempää eurooppalaista linjaa.

Keskuskauppakamarin esitys kansallisen viisumin toteuttamiseksi vaikuttavasti

Keskuskauppakamarin esittää kansallisen viisumin muuttamiseen tähtäävän valmistelun aloittamista mahdollisimman pian. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että kansallinen viisumi tulisi myöntää (mikäli edellytykset täyttyvät) jo silloin, kun kolmannen maan kansalainen on laittanut vireille oleskelulupahakemuksen työn tai opiskelun perusteella. Tämä mahdollistaisi maahantulon oleskelulupaprosessin ollessa vielä kesken ja nopeuttaisi maahantuloa merkittävästi verrattuna vallitsevaan tilaan.

Keskuskauppakamari myös esittää, että kansallinen viisumi pitäisi ulottaa koskemaan laajasti työn perusteella oleskelulupaa hakevia. Mitä laajempi kohdejoukko kansalliselle viisumille luodaan, sitä merkittävämpi osajien maahanmuuttoa edistävä ja nopeuttava vaikutus saadaan aikaiseksi. Samalla kansallisen viisumin 100 vuorokauden kesto tulisi Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan laajentaa vähintään puoleen vuoteen, mieluiten vuoteen. Mikäli kansallista viisumia muutettaisiin siten, että sen nojalla voi tulla maahan oleskelulupahakemuksen ollessa

vireillä, pitää viisumin kesto määrittää riittävän pitkäksi, jotta oleskelulupahakemus ehditään varmasti käsitellä viisumin voimassaoloaikana.

Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan kansallisen viisumin toteuttamistapa pitäisi muuttaa edellä mainittuun muotoon viimeistään ulkomaalaislain kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Kansainväliset esimerkit kansallisesta viisumista

Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan kansallisen viisumin toteuttaminen edellä esitetyllä laajemmalla tavalla on myös kansainvälisten esimerkkien valossa mahdollista ja järkevää. Esimerkiksi Virossa, Saksassa ja Alankomaissa kansallinen viisumi on toteutettu siten, että se mahdollistaa maahantulon ennen oleskeluluvan hakemista tai oleskelulupahakemuksen ollessa vireillä.

Virossa kansallisella viisumilla voi tulla maahan korkeintaan vuodeksi muun muassa työskentelemään tai opiskelemaan. Oleskelulupaa voi hakea vasta myöhemmin, kuitenkin viisumin voimassaoloaikana.

Saksassa kansallisella viisumilla voi tulla maahan korkeintaan kuudeksi kuukaudeksi muun muassa aloittamaan työt. Oleskelulupaa voi hakea vasta myöhemmin, kuitenkin viisumin voimassaoloaikana.

Alankomaissa voi saada kansallista viisumia vastaavan väliaikaisen oleskeluluvan, jonka saaminen vaatii yksilöidyn perusteen, kuten työ, opiskelu tai perhe. Varsinaisen oleskeluluvan voi hakea vasta tämän jälkeen.

Kansainvälisten esimerkkien valossa ei ole syytä, miksi Suomi ei muuttaisi kansallisen viisumin toteuttamistapaa siten, että kansallisesta viisumista saataisiin kaikki mahdolliset hyödyt irti. Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan kansallisen viisumin nykyinen toteutusmalli on vahvasti ristiriidassa sen kanssa, että samalla yritetään löytää vaikuttavia keinoja osaaajapulaan vastaamiseksi ja tavoitellaan työhön perustuvan maahanmuuton kaksinkertaistamisesta sekä kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden määrän kolminkertaistamista.

KESKUSKAUPPAKAMARI

Mikko Valtonen
johtava asiantuntija

KESKUS-
KAUPPAKAMARI

Aleksanterinkatu 17, PL 1000 | 00100 HELSINKI | +358 9 4242 6200
kauppakamari.fi

Lisätietoja:

Mikko Valtonen
johtava asiantuntija
puh. 040 867 8250
mikko.valtonen@chamber.fi

KESKUS-
KAUPPAKAMARI

Aleksanterinkatu 17, PL 1000 | 00100 HELSINKI | +358 9 4242 6200
kauppakamari.fi